

# ERDÉLYI GAZDA

## AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

### KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,  
a lap szellemi részét illető közlemények az  
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ  
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János; Berde Aron, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor,**  
helyettes szerkesztő: **Szabó Sámuel.**

**Tartalom:** A párisi közkiállításról. III. — A nyári istállózás előnyei. Walter Lajos. — A lovak és ökrök munkájának összehasonlítása. Erdélyi Károly. — A cserebogár. Fekete Lajos. — Gyümölcsfa-szaporítás döntés és bujtás által. Gábor József. — A gazdasági tanintézetek fejlődéséről és állásáról. — Békésmegyei löverseny és állatkiállítás. — A lutri definitioja. — Egyleti mozgalmak: Választás 1878 május 6-án. — Közmondások. Ebner Sándor. — Vidéki gazdasági tudósítások: Kolozsvár, Gyula-Fehérvár, Csik-Szereda. — Piaczi árak. — Hirdetések.

### A párisi közkiállításról.

#### III.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium ideiglenes vezetésével megbízott vallás- és közoktatásügyi magy. kir. minister, a párisi világkiállítási nemzetközi bíráló bizottság szervezési szabályzata alapján, csoportbíráló-bizottsági első alelnöknek a VIII. csoport számára, Gr. Szapáry Gyula valóságos belső titkos tanácsost, továbbá: bíráló-bizottsági tagokká: Bedő Albert m. kir. főerdő-tanácsost, Békey Imre fővárosi tanácsnokot, Brüll Lipot malomigazgatót, Falk Zsigmond nyomdaigazgatót, lovag Flandorffer Pál bornagykereskedőt Sopronban, Harkányi Frigyes ministeri tanácsost és kiállítási kormánybiztost, Lechner Lajos építész-mérnököt és kiállítási helyettes kormánybiztost, Liszt Ferenczet, lovag Posner Károly gyártulajdonost, Pulszky Ferencz országos muzeumi igazgatót, Ráth Károly országgyűlési képviselőt, dr. Rodiczky Jenő magyar-óvári gazdasági akadémiai tanárt, Schwing Péter osztrák államvasutársulati főfelügyelőt Resiczán, Tolnay Lajos magyar államvasuti főigazgatót, Zsigmondi Vilmos országgyűlési képviselőt; végül bíráló-bizottsági póttagokká: Fischer Ignác gyártulajdonost Budapesten, Gränzstein Béla ministeri titkárt, Krausz Lajos szeszgyárost Budapesten, Perlaky Elek orsz. gazdasági egyo-

sületi választmányi tagot, dr. Szvetenay Miklós királyi tanácsos és keresk. s iparkamarai titkárt Budapesten, Zichy Mihály festőt Párisban — nevezte ki.

### A nyári istállózás előnyei.

A mely gazdaságban a nyári istállózás okszerűen van keresztülvive, ott mindenenk előtt az állatoknak évi fentartására sokkal kisebb terület szükséges. Jól sikerült löhere, nem különben luczerna, baltaczim, zabos bükköny: igen nagy mennyiségű zöld takarmányt nyújtanak. Azon területnek, mely bizonyos számú állat legeltetés mellett fentartására szükséges, csak fele fog igényelteni, ha ezt a fent nevezett takarmánynövényekkel bevetjük s így a területnek másik felét vagy más növények termelésére, vagy két annyi számú állat tartására fordíthatjuk.

Második előny az, hogy a trágya nagyobb mennyiségben lesz előállítva s ilyen gazdaságban legjobban felhasználható.

A legeltetésnél a nyári trágyának legnagyobb része veszendőbe megy. Állandó legelőkön az vagy egészen elvész, vagy a talaj mégsem nyeri azt a trágyaerőt, a melyet nyerne, ha az állatok ürülékei alommal keverve, vitettek volna ki a földre. Az állatok hig ürülékei vagy is a húgy a legelőkön buja foltokat hoz létre; a tömör ürülékek pedig még károsak is, mert azok helyein az állat egy néhány évig nem legelészhet. Azonkívül a legelőkön elhullatott ürülékeken a rovarok álczái élődnek s innen, mint bogarak elszélednek és kárt tesznek.

Általában: a szabad legeltetés mellett nem termeltetik oly trágya, mely a talajban való egyenlő elosztása és erjedése által jótékonyhatását kitüntethesse.

Oly gazdaságokban, hol a nyári istállózás van behozva, épen nyárban készül a legjobb trágya; míg oly gazdaságban, hol a marha nyáron legelőre jár, a lötrágyán kívül mi sem kerül a trágyafészekre. Minthogy a nyári istállózás mellett több állatot is tarthat a gazda: bizonyos, hogy több trágyát is termelhet. Már pedig: sok trágya: sok termés, sok pénz!

A nyári istállózásnál a termelni szándékolt növények czélszerű beosztása inkább eszközölhető; így p. o. két, kalászos növény közé, mindig egy leveles vagy kapásnövény sorozható; mely eljárás a kalászos növények sikerülésére tetemes befolyással van.

Vége számtalan tapasztalat bizonyítja, hogy az állatok istállózás mellett is, ha kellően gondoztatnak, épen oly egészségesek, mint ha legelőre járnak. A tehenek istállózás mellett épen annyi, vagy még több tejet adnak, mint a legeltetés mellett.

A nyári istállózást gazdáink még igen nehezen kivihetőnek vélik, azt állítván, hogy a takarmány lekasználása, behordása, az állatok etetése, az almozás és a trágyának kihordása több munkát s több fogatos erőt igényel. Tagadhatlan, hogy az istállózásnál szaporodik a munka; de nem abban az arányban, a mint azt ezen eljárásnak ellenzői vélik.

Igaz, hogy az istállózás behozatala által az egész üzleti rendszer változik; több föld kerül eke alá; több trágya lesz kihordandó és nagyobb termések beszállítandók s e tekintetben több kézi munkás s fogatos erő is szükséges. Sőt a pénzbeli előlegek is szaporodnak s a gazda részéről nagyobb felügyelet is kívánatik. De dacára ezen körülményeknek: az istállózás behozatala csak-hasznára lesz a gazdának.

Nem ajánlható azonban az állatok istállókon tartása, sovány, homokos talajjal bíró gazdaságban, mert a gyenge homokos talaj gyakori szántás által még lazább lesz; tanácsosabb az ilyen talajt több éven át legelőnek használni. Általában az ilyen talaj nem szarvasmarha, hanem juhtartására alkalmasabb; juhokból t. i. itt nagyobb tiszta jövedelem várható.

Nem ajánlható az istállózás nedves lapályokon, melyek tökéletesen ki nem száríthatók, de még is jó fűvet teremnek. Ily talajok legelőnek használva adnak gyakran a legnagyobb tiszta jövedelmet.

Oly helyeken, a hol a lóhere, luczerna és baltaczim sikerülése nem biztos, az istállózás bajos; de nem lehetetlen, mert erősebb trágyázás mellett a különböző fűnek s fehér lóhere, bükköny stb. bő zöldtakarmányt adhatnak.

Előnyösebb végre a legeltetés nagy kiterjedésű birtokon oly vidékeken, a hol a talaj természeténél fogva jó fűtermő, a hol elegendő munkás nincsen; jó utak hiányoznak s a mi valamennyi közül legfontosabb: a gazda a sokféle előleges költségekre szükséges pénzzel nem rendelkezik.

Walter Lajos.

## A lovak és ökrök munkájának összehasonlítása.

Némely, főleg kis gazdaságban gyakran előfordul azon eset, miszerint a gazda nem bírja magát elhatározni, hogy ökröt vagy lovakat tartson-e, mert nem tudja, hogy rá nézve melyik lenne előnyösebb. Ily esetekben, mielőtt magunkat egyikre vagy másikra végkép elhatároznók, szükséges fontolóra venni a következőket:

1. A lovak többet képesek végezni, minden munkát gyorsabban teljesítenek és e mellett az ökröknél kitartóbbak.

Ugyanazért kényesebb munkáknál, melyeket például a repcének géppel való vetése, töltögetése, a boronálás melynek főképen nehéz talajokon gyorsan kell történnie, a lovak munkája az ökrökénél többre becsülendő.

2. A lovak a mezőgazdasági munkákra jó és rossz uton, minden időszakban, bármily időjárásakor, hidegben és melegben egyaránt alkalmazhatók.

3. Lovakkal a gazdasági munkák szünetelése alkalmával a távoleső helyekre fuvarozni is lehet, ellenben az ökrökkel nem.

4. Ha a szántóföldek igen távol vannak, úgy szintén aratáskor és kaszáláskor is, a lovak használata nagyobb előnnyel jár, mint az ökröké.

5. Ha oly helyzetben vagyunk, hogy a lovaknak az év minden szakában napról-napra elegendő dolgot adhatunk és általuk még előnyös mellékkeresetre is szert tehetünk: ez esetben határozzuk el magunkat hahozás nélkül a lótartásra.

Azonban az ökörtartásnak is megvannak ám a maga előnyei; lássuk most azokat!

1. Míg boronálásra, mint már említve volt, a lovak alkalmasabbak: addig szántásra, nyugodt járásuk miatt az ökrök sokkal jobban használhatók.

2. Ökröket sokkal olcsóbban lehet vásárolni, mint oly lovakat, melyek gazdasági munkákra alkalmasak. Ökröknél a drága szerszám is nélkülözhető; valamint takarmányozásuk is jóval kevesebbe kerül a lovakénál.

3. Az ökrök értéke életkoruk növekedésével nem csökken, mint a lovaké, melyek 9—10-ik életévük meghaladása után évről-évre kevesebbet érnek. Sőt a fiatal ökrök értéke még növekedik, ha tulságosan meg nem erőltetnek.

4. Az ökrök nincsenek annyi betegségeknek alávetve, mint a lovak. Ha valamely baj mutatkozik, vagy szerenesetlenség történik: ökröknél a vételár egy része még megmenthető, míg az a lovaknál egészen veszendőbe megy; mert a lóhus élvezetétől idegenkedünk. Azonban az ily veszteségektől újabb időben már megóvhatja magát az előrelátó gazda az által, ha állatait biztosítja.

5. Az ökrök a lovaknál kevesebb gondozást és ápolást igényelnek.

6. Az ökrök után nemcsak több, de jobb trágyát is nyerünk, mely minden talajnemre alkalmas; azonkívül hatása sokkal tovább tart a lótrágyáénál.

7. Ha vonóerőre csupán a mezei munkák elvégzésére czéljából van szükségünk, ez esetben az ökörtartás a lótartásnál előnyösebb.

Erdélyi Károly.

## Közönséges cserebűly (Melolontha vulgaris).

Mutatvány, Fekete Lajos „erdészeti Rovartaná“-ból.

A cserebogarak a lombfák kizöldülésekor, tehát ápril végén és májusban, magas hegységek közt júniusban jelennek meg; még pedig először a himék tulnyomó számban, a mi későbbre, nagyobb mennyiségű nőstény előbuvása által kiegyenlítődik. Néha oly mennyiségben lepik meg a fákat, hogy lombjuktól majd teljesen megfosztják azokat. Leginkább ked-

velik a tölgyet, vadgesztenyét, juharokat, bükket, cseresznyét, szilvát, aztán a nyárt, fűzet, nyirt és berkenyét; mogyorón és galagonyán nem gyakoriak és a fűrtös meggyet, hársat és ákácot, úgy látszik nem bántják; a fenyők közül csak a nyárfenyő (larix) tüleveleit rágják, a többieknek csak himvirágait keresik fel. Hideg időben épúgy, mint reggel a harmat felszáradása előtt, félig dermedve ülnek a fák ágain s ilyenkor nem röpkednek; de langyos estéken többnyire szárnyra kelve zúgva repülnek a fák koronái közt ide-oda, a mi sajátságos zsongást okoz. Nappal többnyire nyugodtan ülnek, de egyesek ilyenkor is élénken röpkednek.

A nősténynek majd kendermag nagyságu petéi, csak párosodás után kezdenek kifejlődni és csak lassanként érnek meg; lerakásukra a kisebb növényekkel gyéren benőtt, helyenként kopasz laza és televényes földet jobban kedveli, mint tömött gyepet, őszi vetést, cserjés helyet és erdők belsejét. Ertvényekben a gyepes földet kerülve, a vetés, vagy ültetés számára megdolgozott földbe tojik. 30—50 petéjét 12—30 darabból álló csoportokba rakja a földbe, 10—20 cm. mélyre, hova magát ásólábai segédelmével ássa be. Erre az álcák 4—6 hétre a petéből kikelnek s az első évben csekély táplálékra lévén szükségük, egymáshoz közel maradnak. A talaj fokozatos kihülése mélyebbre menni kényszeríti őket tél beálltával, melyet dermedésben töltenek. Következő tavaszon megint feljebb jönnek s most már több táplálékra lévén szükségük, a gyökerek mentében, vagy azok felkeresésére jobban eltávoloznak. A második telet hasonlóan alusszák át s a harmadik tavaszra ébredve, most már mint félig nőtt pajodok fokozott étvágygal és legnagyobb eréllyel pusztítják a gyökereket, minden irányban elszéledve és őszi majd teljes hosszúságukat elérve. A bekövetkező télre újból mélyebben mennek a talajba és a negyedik nyáron még csak májusban esznek nagyobb étvágygal, lassanként felhagynak a gyökérrágással és mélyebben mennek a földbe, ott megfelelő üreget készítvén maguknak, melyben rendszeren júliusban vagy augusztusban bábbá változnak. Néha azonban, különösen, ha nagyobb növény gyökerén sokan rágódnak, közös üregben bábulnak. Egy-két hónap múlva a bogár készen van, de még világos színű és lágy s csak lassanként setétedik és keményedik meg. Ez évben azonban csak kivételesen repül ki, többnyire a földben tölti a telet s következő tavaszon buvik ki abból, vastagságának megfelelő lyukat hagyván hátra. A fennebbiek szerint tehát egy nemzedéki korszak teljes négy évet tesz. Ha tehát valamely évben egy vidéken nagy cserebogár rágás volt, attól négy évre hasonlót várhatunk. Ezt a tapasztalás is bizonyítja. Mindazonáltal délibb és alsóbb fekvésű vidékek éghajlata melegebb és nyara hosszabb lévén, 3 év is elegendő a bogár teljes kifejlődésére s ily helyeken a nagy cserebogár sokadalom három évi időközökben ismétlődik. Hogy hazánkban, mely vidékeknek van 3, melyeknek 4 éves ily cserebogár időszakuk, azt még azután kellend kideríteni. Egyes példányok azonban kedvező táplálkozás és talajviszonyok, valamint egyéni természetökben rejlő gyorsabb fejlődési képesség folytán, a különben négy éves időszaki vidékeken is, elérhetik teljes kifejlődésüket már a harmadik nyár

végén; épúgy, mint ellenkező körülmények egy évi elkésést is okozhatnak. Ebből lehet megmagyarázni azon tényt, hogy a rendes cserebogár sokadalmat megelőző, valamint az azt követő évben is többnyire több a bogár, mint a sokadami korszak második évében.

A rovar fennebb előadott életrajzából könnyen lehet a cserebogár és különösen álcája károosságának mérvét, mind a kertész és mezőgazda, mind az erdészre nézve megítélni. Néha egész réteket, mezei és kerti terményeket nagy területéken tesz tönkre a pajod; kerti és erdei lomfáinknak nem csak levelét rágja le a sokadalom évében, a mi által az azon évi gyümölcsstermet megsemmisíti és a fanövedéket jelentékenyen megcsonkítja, hanem különösen ártalmas a gyenge csemetékre nézve, melyek közül néhány nap alatt többet teljesen megölhet. A lombfák a bogár által tett kárt hamar kiépülik, de az egy-két éves csemeték, ha gyökereik elragatnak, rendszeren csakhamar elszáradnak. Az ily növényt a földből könnyen kihuzhatjuk, mert mind oldal-, mind főgyökere el van rágva. Sőt néhány éves csemetét is tönkre tesznek a pajodok, ha azt többen támadják meg. A lombfáknak nagyobb visszszerzési képességénél fogva, ezek csemetéi kevesebbet szenvednek, mint a fenyők, melyek közt a pajod az eddigi tapasztalatok szerint a köz peresznyének (*Pinus sylvestris*) tett legtöbb kárt.

Minthogy a bogárnak föld felett való tartózkodása, kirepüléstől peterakásig, nem tart sokáig, aránylag csak keveset ragadoznak el belőlük más állatok, midőn roppant mennyiségben özönlik el a vidéket. Az emlősök közül megemlíthetők a sün, róka, borz és menyétek, melyek egyes bogarakat földön való tartózkodásukban ragadnak el; a nagyobb denevérek, melyek azokat estéli rajongásuk közben röptükben fogják el. A madarak közt sok bogarat pusztítanak el házi szárnyasok, varju, csóka, gébicsek, veréb, seregély, lappantyu, kisebb baglyok vércse stb. A ragadozó bogarak segítsége teljesen jelentéktelen. Sikeresebb a fennebb említetteknel a vakond működése az álcák és bábok ellen, melyeket ott az év minden részében megtalál és azoktól mindazon területeket, hol nem háborgatják, kitisztítja; a miért ezen állat tekintetben legtöbb kimélet érdemel. Kétséget nem szenved, hogy a ciczkányok is sok pajodot megemésztenek. Megemlítést érdemel, hogy a varjuk, csókák és szarkák, de leginkább a vetési varju, szántás alkalmával az eke után menve, sok pajodot felszed. —

### Gyümölcsfa-szaporítás döntés és bujtás által.

Döntés, bujtás, homlítás, zsenkelés és örökítésnek, a gyümölcsfáknál, azon szaporítási eljárást nevezzük, midőn vagy az egész anyabokrot egy melléasott árokba lehajtjuk és földdel betemetjük, az új (1—4) hajtásokat pedig az árok végén a földszinre húzzuk és egy rövid karócskához kikötjük; vagy pedig az anyatörzs még fenn marad és csak annak 1—3 új hajtása huzatik a föld alá.

Az első eljárás döntésnek, az utóbbi pedig bujtásnak neveztetik.

A döntés és bujtás által nagyobb sikerrel csak alacsony és hajlékony bokor-gyümölcsfajokat p. o. szőlőt, ribiszkét, köszmétét, birsét és törpe almafa-alanyoknak való doucin, paradicsom és Szt.-János almafajt szaporíthatunk.

A döntés célja. A döntés célja főképen az, hogy az elvénuült, vagy a szálvesszős miveletnél már igen magasra felugrott szőlőtöke, 1—2 hajtása meggyökereztetése által megújíttassék és egyúttal a mellette levő üres helyek gyorsan kárpótoltassanak.

A döntés módja. A döntést akként végezzük, hogy az anyaszőlőtő mellett, közvetlen a törzstől elkezdve, egy 40—50 cm. mély és egy jó ásonyom-széles és oly hosszú árkot ásunk, hogy a felemelt és kikötött új hajtás vége a pótlendő töke helyére essék.

A megásott árok fenekére egy fél putton érett trágyát hintünk és azt a kapált föld felszínéből annyira betakarjuk, hogy az árok mélysége 30—35 cm-erre emeltessék. Annak utána a ledöntendő tökét megmozgatjuk s az árokkal átellenben levő gyökereit elvagdadjuk, hogy azok a tökének az árokba hajtását ne akadályozzák; különben a töke nyakát könnyen eltörhetnők. Ha a tökét az árok fenekére szépen lehajtottuk és a vesszőjét a leendő új töke helyén felemelve kikötöttük, az egész tökére végig jó porhanyó földet teszünk, mit a nagyobb siker biztosításaért ismét egy vékony réteg trágyával hintünk be, melyet azután az árok fenekéről kikertült éretlen földdel teljesen befedünk.

Megjegyzendő, hogy ha egy ledöntött tökének 2—3 erős vesszője van: mindenikből egy-egy új tökét nevelhetünk; csak hogy ilyenkor a töke mellett megkezdett ároknak annyifelé és arra kell elágoznia, a hány vesszőből és a hol új tökét szándékunk nevelni.

A ledöntött vesszőket, mielőtt földdel betakarják, tanácsos egyszer megcsavarni, mivel a csavarás által hosszában megrepesztett vesszők forradásaiból sokkal erősebb a gyökérvégzés, mint az épen hagyottakból.

Némelyek a vesszőnek földbe temetett részét meg is szokták 1—2 oldalán faragni, vagy belehasítanak; de ezen nyugós műtétek által is csak azon célt érjük el, mit a sokkal könnyebben végezhető a megcsavarás által.

A bujtás célja. A bujtásnak kétféle célja van: egyik, hogy a még erős tökének a vesszőjéből, az anya töke közelében levő helyek kipótolhassanak; a másik, hogy egy szaporítandó jó faj anyatörzsének 1—2 vesszője, csak csekély mélységig a föld alá huzva úgy gyökereztessek meg, hogy az anyató azon évi termése legkevésbé se csonkittassék meg.

A bujtás módja. A bujtásnál is épen úgy, mint a döntésnél, a lebujtandó vesszőnek árok ásatik, mely arra irányoztatik, a merre a pótlendő üres hely mutatkozik; csak hogy ennél az árok nem kezdődik közvetlen a töke tövével, hanem az árok vége és a töke között 15—20 cm. földet hagyhatunk, hogy a még sokáig meg hagyandó anyatóke gyökereit, az árok ásás által, meg ne rongáljuk.

Az árok mélysége attól függ, hogyha a lebujtandó vesszőből maradandó tökét kívánunk nevelni; akkor az árok mélysége és az egész vessző behelyezése a döntésnél leirt módon történik, avval a különbséggel, hogy ennél az anyatóke még fenn marad s csak annak egy-két vesszőjét szépen lehajtva bujtjuk el; a többi pedig a rendes szokás szerint megmetszetik.

Ha pedig azon lehajtott vesszőkből, 1—2 év múlva kiveendő gyökeres vesszőt (porhajast) akarunk szaporítani; ezen esetben minden vesszőnek egy áso nyom mély és 25—30 cm. hosszúságú árok elegendő s a betemetést is csak a föld reáhuzásával, egyszerűen végezhetjük.

A bujtás által könnyen szaporítható minden oly bokor, melynek a gyökereiből vagy törzséből a földszínénél kinőtt hajtások a földbe lehajthatók. Csakhogy míg a puhább fajok egy év, sőt kevesebb idő alatt kellőleg meggyökereznek, addig a keményebb fajok meggyökerezésére 2—3 év is szükséges.

Gábor József.

## A gazdasági tanintézetek fejlődéséről és állásáról.

Trefort Ágoston, a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium vezetésével megbízott vallás- és közoktatási m. kir. ministernek előterjesztése.

A ministerium 1867-ben történt alakulásakor a következő gazdasági tanintézeteket találta működésben:

a magyar-óvári felsőbb gazd. tanintézetet német tannyelvvel,

a keszthelyi gazd. tanintézetet, a hozzá tartozó földmives iskolával,

alakulóban volt ezenkívül a debreczeni felsőbb gazd. tanintézet és földmives iskola.

Az azóta lefolyt tíz év alatt a ministerium működése a gazdasági tanügy terén a következő alkotásokra terjedt ki:

még 1867-ben a debreczeni intézet ügyei oda fejlődtek, hogy ez évben a földmives iskola, a következőben már a felsőbb tanintézet is megnyitható lön.

1869-ben a magyar-óvári felsőbb gazdasági tanintézetnek az osztrák kormánytól lett átvétele az erre vonatkozólag folytatott tárgyalások befejeztével tényé válván: a német tanfolyam mellett magyar nyelvű párhuzamos folyam nyitottat.

Ugyanezen évben az erdélyi részek számára felállítandó gazdasági tanintézet szervezésére célzó tárgyalások befejeztetvén, a közvetlen Kolozsvár mellett fekvő kolozs-monostori birtokon, mely az erdélyi kath. alapítványtól vétetett haszonbérbe, egy gazd. tanintézet állíttatott fel, az eddigiektől lényegesen elütő szervezettel. Míg ugyanis a magyar-óvári, keszthelyi és debreczeni felső gazd. tanintézeteken a belépő növendéktől nyolcz gimnasiális vagy hat reáliskolai osztálynak megfelelő előképzettség és egy évi gyakorlat kimutatása követeltetett, két évre terjedő tanfolyam mellett, addig a kolozs-monostori gazd. tanintézetben a gazdasági gyakorlat elsajátítására kiváló súly fektetvén, a növendékektől csupán hat gimnasiális vagy 4 reáliskolai osztálynak megfelelő képzettségi fok kívántatott, a

tanfolyam egy, tulnyomólag a mezőgazdaság gyakorlásának szentelt évvel megtoldva, három évre emeltetett s a gyakorlati első tanév a növendékeknek a gazdaság körül előforduló mindennemű eszközés és kézimunkákba való tüzetes begyakorlását célozván, ugyanazok minden előforduló gazdasági munkákban, kezdve a haszonállatok etetése, ápolása s fejésén, a szántás, vetés, aratás, a kaszálás és kapálás, a gabna magtári kezelése s a trágya kezelésén át a kertészség és a szőlőművelésig, sajátkezüleg felváltva résztvenni köteleztettek.

Ez intézet a többitől eltérőleg szervezetett annyiban is, a mennyiben az e célra rendelkezésre álló erdélyi alapok segítségével, melyek 5900 frt netto-jövedelmet hoznak, évfolyamonként 12, összesen 36 növendék nyert teljes ingyen ellátást; további 25 növendék pedig, minden évfolyamból 8, mérsékelt havonkinti tápdíj (17 frt) fizetése mellett részesült ellátásban.

Megjegyzendő, hogy már az intézet alapításakor s fenntartásának első éveiben — tekintettel arra, hogy az ő Felsege által szentesített szabályzat nyomán rendszeresített ösztöndíjakra fordítandó kiadások az alapok fennebb kitett jövedelmét mintegy 700 forinttal túlhaladták — a ministerium kénytelen volt ezen hiányt a „gazdaság különböző ágai emelésére“ című költségvetési tétel rovására pótolni; mi később, különösen azon körülmény folytán, hogy az imént megjelölt budgettétel 100,000 frtről 50,000 frtra szállított le — mind terhesebbé válván: a ministerium indítva érezte magát az ingyenes növendékek számát 30-ról 26-ra szállítani le, mely szám jelenleg is érvényben áll.

Ugyanezen évben (1869) megindítottak az előmunkálatok egy, az ország felső megyéi tót nyelvű lakossága érdekében felállítandó földmives iskola tárgyában, mely Liptó-Ujváron 1870-ben tényleg meg is nyitott. Az intézet három évi tanfolyammal szervezetett, a belépő növendékektől csupán az elemi iskolai ismeretek követeltetvén. Huszonnégy növendék számára díj nélküli teljes ellátás biztosított. Az intézet és a hozzá tartozó földbirtok a kincstár tulajdonát képezi.

1870-ben az országban nemzetgazdasági szempontból felette fontos borászat terén, az okszerű szőlőművelés, pinczekezelés elveinek terjesztése céljából Biharmegyében, Erdőszegeen a megye által e célra átengedett telek és épületben vinczellérképezde állított fel, melynek rendeltetési céljául tüzetett ki, hogy a növendékek a szőlőművelés, pinczekezelés és kertészet körül előforduló munkákban folytonosan részt venni köteleztetvén, szakavatott vinczelléreké, pinczekezelőkké képzettsenek ki; a belépő növendékektől csupán elemi ismeretek követeltetnek. A tanfolyam két évre állapított ugyan meg, de tapasztaltván egy harmadik évi tanfolyamnak szüksége, a növendékek szabadságában áll még egy harmadik évet az intézetben tölteni, mely főleg a gyakorlatnak, de némi részben az ismétlésnek is szenteltetik; hogy ezen harmadik évfolyam a tanrendszerben utólag, a növendékekre nézve kötelezőleg fel nem vétetett, ennek oka azon körülményben rejlik, hogy az ekként emelkedendő kiadásokra a ministerium amugy is tulszükre szabott dotációjából fedezetet adni nem volt képes.

Az intézetben 24 ingyenes állami hely van rendszeresítve. Gyakorlati tervül Zichy Ferencz gróf nagy terjedelmű sző-

lő és kerttelepeit és pinczejét ajánlotta fel, ki egyuttal a növénydekeket egyenruhával látja el sajátjából.

Ezen intézetet követte 1873-ban a Zemplénmegyében kebelezett Tarczal mezőváros határában fekvő kincstári birtokon felállított vinczellér-képezde megalapítása, az érdiószegi vinczellér-képezdehez hasonló szervezettel, de az érdiószegi tapasztalatok nyomán már kötelező három éves tanfolyammal.

Az új alkotások sorát 1874-ben a kassai gazd. tanintézet alapítása fejezte be, mely a kolozs-monostori gazd. tanintézetéhez hasonló tanrendszer alapján tervezetett. Az intézeti épületek Kassa városa által adományozott birtokon állítottak fel. A belépő növendéktől követelt előképzettségre nézve ugyanazon szabály vétetett irányadoul, mint Kolozs-Monostoron. A tanfolyam itt is három évre terjesztett ki, melyek közül az első túlnyomóan a gazd. gyakorlat elsajátítására van szánva. Ez intézet szervezete azonban a kolozs-monostortól némileg eltér, a mennyiben a növendékek itt megfelelő alap és helyiségek hiányában az intézetben nem laknak, ellátásban nem részesülnek, hanem csak bejárók.

A gazdasági intézetek, habár nagyobb részben ott állítottak fel, hol valamely intézet felállítására iránt egy-egy vidék vagy város érdeklődött s részben e célra jelentékeny áldozatokat is hozott, a felállítás körül ekként nem követeltetett azon rendszeres eljárás, melyet előleges számbavételével az ország különböző vidékei idevágó igényeinek különben követelt volna a kormány, ha — mellesleg említve — ugy a volt helytartótanács, mint az alkotmányos ministerium a pénzkérdésben teljesen függetlenül járhatott volna el; azt mégis ki lehet mondanunk, hogy különösen az intézetek újjászervezése óta azok eléggé jól vannak elhelyezve. Így például míg a dunántúli kerületben M.-Óvárt és Keszthelyen két egyenlő szervezeti felsőbb intézet állott, az egyik feleslegesnek volt mondható. Mióta azonban a m.-óvári intézet gazdasági akadémia rangjára emeltetett s ez állásának megfelelő szervezetet nyert, a keszthelyi intézet pedig közép-gazdasági intézetté szállított le, a két intézet tul a Dunán valódi szükségét pótol s egymást kiegészíti, mint ezt mindkét intézet évrő-évre gyarapodó hallgatói száma s mit ez alkalommal különösebben kell hangsúlyoznom, a keszthelyi intézet szembeütő látogatottsága teljesen igazol. Talán csakis a kassai intézetnél lehetne kívánatosnak tartani, hogy ez feljebb és pedig Eperjesen, Késmárkon vagy Lőcsén nyert volna elhelyezést. Hogy ez nem így történt, az a ministeriumnak be nem számítható.

A debreczeni intézet teljesen megfelelő helyen áll s a kolozs-monostori intézet a királyhágtóni országrész igényeihez mérve, szintén elég jól van elhelyezve. —

### Békésmegyei löverseny és állatkiállítás.

Löversenyt és állatkiállítást rendez a békésmegyei gazdasági egylet B.-Csabán 1878. június 10. és 11-én az állam támogatása mellett. Az állatkiállítás június 11-én d. e. 8 órakor kezdődik. Kiállítható: ménló, szarvasmarha, juh, sertés és baromfi, melyek a tulajdonos ne-

vével és lakásával együtt Udvardy János rendező urnál előre bejelentendők. Az állami lótenyészdíjak ugyanaz nap délután ugyanott fognak kiosztatni. Kiállíthat mindenki, azonban díjat csak a gazd. egyletnek tagja és csak saját nevelésű állatáért nyerhet.

A tenyészkanccák és kanczacsikók ugyanaz nap délután állami külön jutalmazásban részesülnek. A megelőzőt este a bíróság előtt kifejt és másnap reggel egyenlő körülmények közt legtöbb tejlő képességet tanúsító tehének közül a magyar faju 50 frt és az idegen faju szintén 50 frttal díjaztatik. —

### A lutri definíciója.

Egy szürös atyafi a következő praktikus módon definiálta komája előtt a lutrit és a nyérés lehetőségét. „Komám! Kendnek van száz fehér birkája. Válogasson ki belőlük nyolczvanötöt, csapja be őket a hodályba, aztán verjen közéjük öt darab fekete birkát. Majd én megkeverem a kilenczven birkát, hogy valamiképp két fekete ne jusson egymás mellé. Akkor aztán bekötöm a kend szemét és reá bizom, hogy ötöt a kilenczvenből válogasson ki és terelje ki az ajtón. Mikor mind az öt kint lesz, akkor én leveszem a kend szeméről a kendőt és aztán megnézheti, hogy öt kimustrált birka közül hánynak fekete a bundája. Ha három feketét ki tudott tapogatni én adok kendnek egy anya-juhót, ha nem, enyém lesz az öt fekete.“ A komma megvakarta fülét és azt mondta a fölvilágosításra, hogyha ilyen veszett-nehezen talál az ember a numerushoz a lutrinál is, akkor üssön belé a métey. Ő ugyan nem fogja többet rakni. Annyi igaz, hogy habár meglehetősen rustikus színezete is van e definíciónak, de találó.

F. G.

### Egyleti mozgalmak.

Választmányi ülés 1878. majus 6-án.

Tartatott Báró Huszár Sándor alelnök elnöklete alatt. Jelen voltak: Szabó József alelnök, Páll Sándor, Tompa Károly, Csulak Dániel és Walter Lajos egyleti helyettes titkár.

72. Aprilis 1-én tartott ülés jegyzőkönyvének felolvasása, — a jelen ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Szabó József, Páll Sándor és Tompa Károly tagtársak kéretnek fel.

73. Ministerium 6262. sz. a. megküldi Bars megyének a ló-, szarvasmarha- és sertéstenyésztés érdekében hozott szabályrendeletét, — tudomásul szolgál.

74. Hunyad-, szolnok-doboka-, torda-aranyos-, kis- és nagy küllő- és szebenmegyei kir. tanfelügyelők, valamint a szászbonyházi iskolaszék jegyzője, Erzsébetváros lelkésze és a kerellő-szent-páli iskolaszék elnöke köszönetet mondanak az egylet által a tanítók közt kiosztás végett küldött 1877. évi „Erdélyi Gazda“ teljes számu példányaiért és azok kiosztását tudatják, — tudomásul szolgál.

75. Ministerium 6906. sz. a. megküldi Báthy Gábor és érdektársainak szőlészeti pályakérdések kitűzése iránt a ministeriumhoz benyújtott felterjesztését véleményadás végett, — szőlészeti szakosztályhoz áttétetik.

76. A galicziai gazdasági egylet megküldi az „urak házához Bécsben“, a nemzeti bank ügyében benyújtott kérelmét

s annak támogatására az egyletet felkéri, — tudomásul szolgál.

77. Kolozsvári pénzügyi-igazgatóság 68. sz. alatt tudatja, hogy az egyenértéki illeték az egyleti ingatlan birtok után csak felerészben rovatik ki, az ingó vagyon pedig illetékmentesnek marad s így a már esedékessé vált 24 frt 50 kr. az egylet által azonnal befizetendő, — a választmány ezen egyenértéki illetmény elengedéséért a nagyméltóságu m. kir. pénzügy-ministeriumhoz felfolyamodni fog.

78. Ministerium 7957. sz. a. kérdést intéz az iránt, hogy az 1875. évben kísérléttétel céljából kiadott „köszönnel fűthető kenyérsütő kályhából“ van-e egy a gazdasági egylet birtokában és ha igen, milyen állapotban? — válasz fel fog terjesztetni.

79. Ministerium 8305. sz. a. az egylet vagyoni állapotáról kimutatást kér, — a kimutatás fel lett terjesztve.

80. Ministerium 6725. sz. a. a magyar-óvári m. kir. gazdasági akademiával kapcsolatban álló magvizsgáló állomás alapszabályait küldi meg, — örvendetes tudomásul vétetik s a lapban közöltetett.

81. Ministerium 9039 sz. a. Szebenmegye Schellenberg községében kiűtött keleti marhavész következtében az ország törvényhatóságaihoz intézett rendelete másolatát tudomásvétel végett küldi meg, — tudomásul szolgál.

83. Báthy Gábor Fekete Pál vándortanár általa irt szőlőmivelési munkának birálatát beterjeszti, — a szőlészeti szakosztályhoz áttétetik.

84. Biharmegyei gazdasági egylet közgyűlésének jegyzőkönyve, — tudomásul szolgál.

Hitelesitik:

Szabó József, s. k.

Páll Sándor, s. k.

Tompa Károly, s. k.

Báró Huszár Sándor  
egyleti alelnök.

Walter Lajos,  
egyleti helyettes titkár.

### Közmondások.

Három nap fény, egy nap eső, török buzánk kedvező.

A tavaszi hőség, valóságos inség.

Ha a nap fénye halovány, akkor ne indulj szür nélkül a munkára. Virágzás idején ha nem látjátok a napot, akkor fogtok érní szomorú napot.

A reggeli szivárvány esőt hoz.

Holdudvar, port takar (t. i. eső lesz.)

Napudvar, port kavár (t. i. szél lesz.)

A májusi deret bánattal gyászoljuk.

Ha veres a hold és fényesen ragyognak a csillagok, huszon-négy óra eltelté előtt zivatart várhattok.

Ha a tejút tisztán látszik, állandó száraz idő következik.

Ha a nap nagy fényel aldozik, eső- vagy széllel érkezik.

A feltűnő hajnali fény, közeli esőt jelent.

Borult hajnal, derült est.

Minél melegebb az est, annál hangosabb a kuruttyolás.

Minél setétebb az éj, annál derültebb a nap.

Virágzaskor gyengé szellő, valóságos gyümölcsstermő.

Az éjszakai szelet, még az eső is kerül.

A csicsóka és dohány virága, a kényes disznóvénnyeket üveg-házba hajlja.

Ébner Sándor.

### Vidéki gazdasági tudósítások.

A vetések állásáról a földmivelési ministerium jelentést tesz közzé, melynek tartalma a következőkben foglalható össze: Nagyon száraz ősz után következett az enyhe tél kevés hóval, mely után egy aránylag meleg februárhó következett. Márczius hava azon-

ban valóságos téllé vált, mely a kitünően kikelt őszieknek sok helyen nem keveset ártott. Április hava kedvező tavaszi időjárással előmozdította a vetések kifejlődését és kedvezett a tavaszi vetésnek. Összel a száraz időjárás következtében az egerék rendkívüli módon elszaporodtak, a márciusi hó- és vízmennyiség azonban legnagyobb részüket elpusztította. Annál több panasz érkezett be áprilisban a hernyók és nevezetesen a cserebogarak tulszaporodása fölött. Sajnos, csak kevés vidéken pusztítják a hernyólészeket nagyobb eréllyel. A cserebogarakat sok vidéken délben lerázzák a fákról, a mi könnyen eszközölhető; az összeszedett bogarak pedig kulimász-főzésre használtanak. A cserebogarak irtását nagyobb mérvben kellene eszközölni. A mi az egyes gabonaműveket illeti, a buza általában jól, némely vidéken kitünően telett. Az őszi rozs csak némely vidéken áll jól, több helyen ki kellett szántani. Annál szebb a tavaszi. A repce, mely egy látszik az utolsó évek kedvezőtlen időjárásaihoz alkalmazkodott és a hideg időjárást meglepően jól eltűrte, most általában jó termést ígér. Aránylag azonban kevés lett elvetve. A tavaszi vetések, melyek ugyan későn keltek, kitünően állanak, de biztos itéletet még nem engednek. A szőlő és a hernyóktól fenyegetett gyümölcsfák nagyon dúsan virágoznak. A legelők és rétek nagy takarmánymennyiséget helyeznek kilátásba. A törökbuza csak apríkió végén lett elvetve.

Kolozsvár, 1878. május 7.

A tavasz nyílása eddigelő szép; hives napokkal, de fagy nélkül folyt le. Volt ugyan ápril 24-én egy jókora dér, de csak a legérzékenyebb növényeknek ártott; ez a dér kis mértékben ismétlődött ápril 25-én és május 3-án, észrevehető kár nélkül. A cserebogár szőlőhegyeink egy részében, nagy tömeggel lépett fel, kivált szilvafáinkat lepté el; pusztításukra közösen erővel mindent el kellene követnünk. Vajon a hatóságnak nem kötelessége-e rendelkezőleg felépni? nézetünk szerint: igen! r. l.

Gyula-Fehérvár. 1878. május 6.

Tavaszi munkálatjaink, lehető kedvező körülmények között jobbadán befejeztettek; tavaszi vetéseink meglehetősen diszlenek; a töröküzának csak kevés része kelt ki; burgonyánk jó növésnek eredt. Őszi vetéseink szépek, gyomlálásuk most történik. Szőlőkben az ugar-  
kapálás, az uradalmi részekben mult hó 25-én befejeztetett; jő szüretnek nézünk elibe, ha csak a közelgő hideg szentek nem fognak ártani. Réteink bő hozamot ígérnek, ugyszintén a luczernások is, melyeket maholnap kaszálunk. A szőlő-munkálat ideje alatt és most is, magas gabonaár miatt, egy férfi napszám 45, nő napszám 30 kr. Házi állataink jó legelőn járva, egészségesegek.

Rösler Károly.

Csik-Szereda, 1878. május 6.

Április közepén megkezdődött a tavaszi szántás és vetés, de csak az oldalos helyeken; az általános mezei munka azonban csak ápril 24-én állott be. Azóta kitünő vetőidőnk jár. Maj. 5-én éjjel meglehetősen derűnk volt, mely jelentékeny kárt nem okozott. Őszi gabonáink kitünőek; a rozsokat helyen-helyen meg is kellett sarlózni. A rétek és legelők is dúsan zöldülnek. Ha a májusi esők időközönként meglátogatnak; gazdag aratásnak nézünk elébe. Néhány nap múlva készen leszünk a mezei munkával. A marhaárak közepesek; a termények ára csökkent. Deák Ignác.

**A Pignoletto-törökbuza vetőmag, melyről mult számunkban emlékeztünk, Kolozsvárra megérkezett és kitünő jó minőségű. Hektoliterje 8 frt. —**

### Piaczi árainkat illetőleg

megjegyezzük, hogy Besztercze, Brassó, Csik-Szereda, Déva, Erzsébetváros, Fogaras, M.-Vásárhely, N.-Enyed, Segesvár, Szamosujvár, Torda és V.-Hunyad újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk, a dévai gabnaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve. — A hektoliter árának átszámítása a régi mértékre nagyon egyszerű: az összeg egy tizedrészét leütve, a maradék a gyakorlat igényeihez képest elpontosan három véka árának felel meg. P.o. buza hektoliterje 800 kr., leütve a tizedrészt, 80 krt, marad 720. kr., mint három véka, tehát 240 kr., mint egy vékanak ára!

Felelős szerkesztő: SZABÓ SAMUEL.

### Hirdetések.

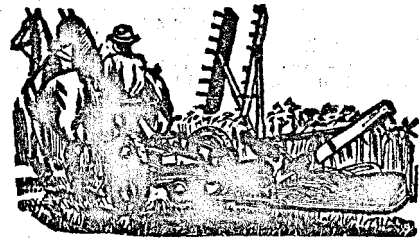
#### ➔ Pénz-kölcsönök ➔

a hirodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra 1000 frittól kezdve bármily magas összegig 5 és 6 % kamát mellett törlesztésre és 5000 frton felülieket még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölök, bővebb felvilágosítással készséggel szolgálók. Bekeblezett terhek kifizetését szintén eszközölöm.

(6) (16-26)

**Voith Gergely,**

Kolozsvárt, párisutca, 19. sz. saját ház.  
(Értekezhetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1-4 óráig)



### Friedländer és Frank

(25.) Bécs, III. hintere Zollamtstrasse (2-8.)

ajánlják és felelőség mellett szállítanak a közeledő évad alkalmára:

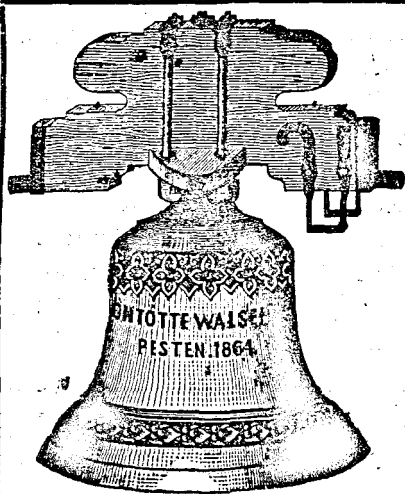
1. „Champion” kombinált kaszáló és arató gépeket.
2. Amerikai szénagyűjtőket, egy lóra, 54 büvelyk átmérőjű nagy kerékkel.
3. „Richardson” amerikai szénaforgatókat és burgonyarakó gépeket.

➔ Rendeléseket átvész és legezélszerűben eszközölő ügynök SUCIAN VENCZEL gépész Kolozsvárt, kül-magyar utca 42 sz.; ki minden nemű gépeket igazításra átvész.

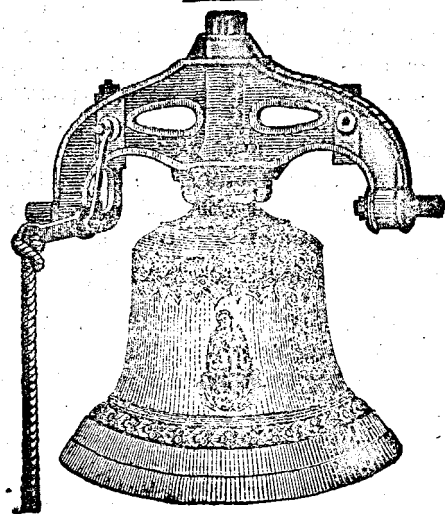
Árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldök.

**Tömlő-orsók, kovács-fúvók, takaró-ponyvák, tized mérleg és súlyok.**

kerti- és kézi fecskendők, tüzi vedrek, pemetek, toló- és mászó létrák



**Harangok**  
fa és vaskalappal.  
**Tűzoltó szerelvények,**  
**Borlehuzó gépek**  
teljesen felszerelve.  
**Gummi és kender**  
**tömlők, gummi kö-**  
**penyegek.**  
**Szivattyus és házi**  
kutak, azonkívül



rugany-mérga és gúttaperga áruk minden czéflra, nevezetesen lapok, szellentyűk, zárkarikák, zsinórok

szerelő és javító műhelye; elvállal kutak, gépek és vízvezetések berendezését és javítását (19-52.) (3.)

**WALSER FERENCZ** első magyar gép- és tűzoltó szerek gyára, harang és érczöntőde Budapesten,  
fiókraktár Kolozsvártt, bel-monostor utca 12. szám.

villanyos házi és szoba-távirádák, vezetékek tűzoltó egyletek részére

**Piaci árak.**

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	felegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahus
<b>Á r a k r a j o z á r o k b a n</b>											
Besztercze	febr. 27.	840	650	—	—	300	625	240	75	300	28
Brassó	mart. 15.	950	700	615	570	285	530	220	130	360	36
Csik-Szereda	april. 24.	1025	800	665	575	350	620	280	100	170	28
Décs	april. 30.	780	690	540	—	240	495	300	100	200	32
Déva	dec. 23.	1100	700	950	—	860	720	260	180	220	36
Erzsébetváros	mart. 16.	900	700	675	—	350	600	300	160	300	34
Fogaras	jan. 25.	900	880	720	—	300	600	220	130	350	34
K.-Fehérvár	april. 27.	926	750	676	—	390	630	390	170	310	40
Gy.-Sz.-Miklós	maj. 4.	975	650	650	550	275	625	145	90	—	30
Kolozsvár	maj. 9.	845	—	585	—	245	683	240	140	300	40
M.-Vásárhely	mart. 25.	900	750	650	560	325	650	300	100	350	34
Nagy-Enyed	jan. 24.	850	675	550	—	280	525	240	80	180	32
N.-Szeben	maj. 7.	950	820	700	600	320	650	190	110	320	40
Segesvár	febr. 21.	930	700	650	—	280	600	150	90	180	32
S.-Sz.-György	maj. 6.	950	800	620	450	330	560	250	150	250	36
Szamosújvár	febr. 11.	930	675	605	—	260	640	360	70	400	30
Sz.-Régen	maj. 2.	950	700	625	585	315	750	295	165	220	34
Sz.-Udvarhely	maj. 7.	1050	850	750	—	350	675	200	50	200	28
Torda	jan. 27.	850	700	650	400	250	550	250	36	320	36
V.-Hunyad	mart. 30.	920	800	720	—	300	620	180	100	200	36

**Mellékletek**

100 darabonként 1 forint 40 kr-jával számíttatnak.

**A hirdetés szövegét**  
a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetés szerint akarányszor változtathatják.

**Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.**

A kívánt tér megnevezése	1   1-3   1-6   1-12   1-18   1-24   1-30   1-36   1-42   1-52									
	széri hirdetésnél									
	fizetendő forint									
1/16 v. egész oldal	8	24	45	85	120	160	180	200	220	260
1/16 v. fél „	4	12	23	43	60	80	90	100	110	130
1/16 v. negyed „	2	6	12	22	30	40	45	50	55	65
1/16 v. nyolczad oldal	1-50	4-50	8	12	16	22	24	26	28	33
1/16 v. tízezerad „	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészt engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésakor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.